

1. Žaloba fyzické osoby, která se domáhá morálního zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti, musí vždy znít na určitou formu tohoto zadostiučinění. Pokud soud shledá, že navržená forma morálního zadostiučinění není přiměřená a žaloba není odpovídajícím způsobem upravena, žalobu zamítne.

2. Při úvaze o přiměřenosti požadovaného morálního zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti musí soud vyjít z celkové povahy i z jednotlivých okolností konkrétního případu (musí přihlídnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i šíři ohlasu a k vlivu vzniklé nemajetkové újmy na postavení a uplatnění postižené fyzické osoby ve společnosti).

ČESKÁ REPUBLIKA ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Pavlíka a soudců JUDr. Olgy Puškinové a JUDr. Karla Podolky v právní věci žalobkyně Mgr. L. M., proti žalovanému JUDr. J. Š., Ph.D., zastoupenému advokátem, o ochranu osobnosti, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 37 C 66/2002, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 5. dubna 2005, č.j. 1 Co 330/2004-102, t a k t o :

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. dubna 2005, č.j. 1 Co 330/2004-102, se ve výroku, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, a ve výroku o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, zrušuje a věc se tomuto soudu vrací v uvedeném rozsahu k dalšímu řízení; ve zbyvajících částech se dovolání žalovaného odmítá.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. května 2004, č.j. 37 C 66/2002-85, výrokem I. zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala vůči žalovanému zaslání omluvy ve znění: „Omlouvám se tímto Mgr. L. M., že jsem nepravdivě prohlásil, že platby, které jste posílala na základě dvou bankovních převodů do P. na účet, jsou podvrhy“. Výrokem II. zamítl žalobu, pokud žalobkyně požadovala prisouzení náhrady nemajetkové újmy v penězích. Výrokem III. rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně vyšel mimo jiné ze skutečnosti, že žalobkyně provozovala jako podnikatelka cestovní kancelář, přičemž si dvakrát objednala hotelové služby v hotelu společnosti S. N. H. Zástupcem této společnosti je žalovaný. Protože žalobkyně (plně) neuhradila vyfakturované částky za poskytnuté služby, žalovaný přistoupil na základě pokynů klienta k vymáhání dluhu. V souvislosti s probíhajícím jednáním v dopisu ze dne 11. května 1999 (adresovaném žalobkyni) mimo jiné uvedl: „navíc nyní zjišťuji, že Vaše prohlášení, že přislíbený platební kalendář plníte, je lež. Můj klient obdržel pouze první splátku ze dne 2. března 1999, dále již nic. Platební příkaz, který jste mi zaslala 6. dubna 1999, se ukázal být podvrhem, z čehož pro Vás vyplývá možný další trestněprávní postih.“ Soud poukázal na to, že žalovaný tím plnil pouze příkaz svého klienta při pochybnosti o plnění žalobkyně. Ta k takovému postupu zavedla příčinu tím, že řádně neplatila (své závazky). Nadto požadovaný text omluvy nekoresponduje s tím, co bylo uvedeno ve zmíněném dopise žalovaného. Žalobkyně neprokázala, že by došlo k neoprávněnému zásahu do práva na ochranu její osobnosti, když předmětný dopis není způsobitelný se dotknout její cti.

K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 5. dubna 2005, č.j. 1 Co 330/2004-102, rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé změnil potud, že žalovanému uložil zaslat žalobkyni omluvu ve znění: „Omlouvám se tímto

Mgr. L. M., že jsem nepravdivě prohlásil, že platby, které jste posílala na základě dvou bankovních převodů do P. na účet, jsou podvrhy“. Ve zbývající části tento rozsudek potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud uvedl, že vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně učiněných z jím provedených důkazů. Neztotožnil se však s jeho právním posouzením věci podle ustanovení § 11 násl občanského zákoníku (dále jen „o.z.“). Žalobkyně popřela tvrzení, že platby, které posílala na základě dvou bankovních převodů do P. na uvedený účet, jsou podvrhy. Na žalovaném spočívalo důkazní břemeno, aby prokázal pravdivost předmětného tvrzení, které však neunesl. Uvedené nepravdivé tvrzení je pro jeho difamující obsah objektivně způsobilé přivodit újmu zejména na cti a důstojnosti žalobkyně chráněné čl. 10 Listiny základních práv a svobod a ustanovení § 11 o.z. Proto dovedl odpovědnost žalovaného podle ustanovení § 13 téhož zákona. Odvolací soud pak výslovně uvedl, že „na tomto závěru nemění nic námitka žalovaného, že jednal na pokyn svého klienta, neboť ani to nebylo důvodem pro použití výroku, že platby, které žalobkyně na základě dvou bankovních převodů posílá do P. na shora uvedený účet jeho klienta, jsou podvrhy, jestliže pro toto tvrzení neměl reálný podklad.“ Za tohoto stavu dospěl k závěru, že žalobkyni přísluší morální zadostiučinění ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 o.z. ve formě omluvy. Naproti tomu s ohledem na okolnosti případu neshledal předpoklady pro přisouzení relativní satisfakce podle ustanovení § 13 odst. 2 téhož zákona.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze byl doručen žalovanému (resp. jeho zástupci) dne 27. května 2005, přičemž právní moci nabyl téhož dne.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dne 27. července 2005 včasné dovolání s tím, že je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“). Poukazuje především na to, že tvrzení žalobkyně, že v dopisu ze dne 11. května 1999 uvedl, že platby, které žalobkyně posílala na základě dvou bankovních převodů do P. na již zmíněný účet, jsou podvrh, nikdy v tomto dopisu neuvedl. Přípis obsahuje pouze tvrzení, že platební příkaz, který mu zaslala, se ukázal být podvrhem, což znamená, že tento platební příkaz nebyl bankou proveden.

To však je v zásadním rozporu s tím, co žalobkyně v rámci žaloby požaduje. Žalovaný se domnívá, že by tak byl odsouzen k povinnosti omluvy za tvrzení, které nikdy nepronесl. Dovolatel fakticky spatřuje důvody dovolání v tom, že napadený rozsudek vychází ze skutkových zjištění, která neměla oporu v provedeném dokazování (§ 241a odst. 3 o.s.ř.), přičemž toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Navrhuje proto, aby napadený rozsudek byl dovolacím soudem zrušen a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

K dovolání žalovaného se žalobkyně nevyjádřila.

Při posuzování tohoto dovolání dovolací soud vycházel z ustanovení části první Čl. II. bodu 3 (s přihlédnutím k bodu 2) zákona č. 59/2005 Sb. , jímž byl změněn občanský soudní řád, podle něhož dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních

předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů, tj. podle občanského soudního řádu (dále opět již jen "o.s.ř.") ve znění účinném do 31. března 2005.

Dovolací soud uvážil, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou, zastoupenou advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř., stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o.s.ř.

Dovolání nediferencuje mezi jednotlivými výroky rozsudku odvolacího soudu. Je tak proto napaden i v části, pokud jím byl potvrzen výrok č. II. rozsudku soudu prvního stupně, kterým byla zamítnuta žaloba v případě nároku na přisouzení zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z. Protože tímto výrokem žalovaný nikterak neutrpěl na svých právech, nebyl k podání dovolání proti němu legitimován (§ 240 o.s.ř.). Z uvedeného důvodu proto v tomto rozsahu bylo dovolání odmítnuto (§ 243b odst. 5 ve spojení s § 218 písm. b/ o.s.ř.).

Pokud odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I., pak podané dovolání je v této části přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu v tomto výroku ve věci samé v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu není možno v této části považovat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti odvolacího soudu podaným dovoláním. Dovolací soud je vázán nejen rozsahem odvolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. V případech, je-li dovolání přípustné, je soud povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání (ty z obsahu spisu zjištěny nebyly).

Soudy obou stupňů podanou žalobu posuzovaly podle § 11 násl. o.z. Podle ustanovení § 13 odst. 1 o.z. má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Občanskoprávní ochrana osobnosti fyzické osoby podle zmíněného ustanovení tak přichází v úvahu pouze u zásahů do osobnosti chráněné všeobecným osobnostním právem, které je třeba kvalifikovat jako neoprávněné (protiprávní). Neoprávněným je takový zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem.

Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby podle § 13 o.z. musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, tento zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí zde existovat příčinná souvislost mezi zásahem a neoprávněností (protiprávností) zásahu. Nenaplnění kteréhokoliv z těchto předpokladů vylučuje možnost sankcí podle ustanovení § 13 o.z.

Fyzická či právnická osoba může být činěna odpovědnou za nemajetkovou újmu na osobnosti jiné fyzické osoby pouze tehdy, jestliže neoprávněný zásah spočívající v porušení nebo jen v ohrožení osobnosti fyzické osoby, skutečně také vyvolala. Povinnost tvrzení,

břemeno tvrzení, důkazní povinnost a důkazní břemeno ohledně příčinné souvislosti zatěžuje dotčenou fyzickou osobu (v daném případě tedy žalobkyni).

Pokud nemajetková újma vzniklá na osobnosti fyzické osoby může být zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 o.z. , je třeba zvolit takovou jeho formu, která je podle okolností každého konkrétního případu přiměřená a postačující k nápravě nemajetkové újmy vzniklé neoprávněným zásahem, a tím současně také účinná (obdobně např. srovnej Karel Knap, Jiří Švestka a kol.: Ochrana osobnosti podle občanského práva, Linde Praha, a.s. 2004, str. 163 a 180násl.).

Žaloba postižené fyzické osoby, která se domáhá morálního zadostiučinění, musí vždy znít na určitou formu tohoto zadostiučinění. Pokud však soud shledá, že navržená forma morálního zadostiučinění není přiměřená, a tím z hlediska ustanovení § 13 o.z. postačující a účinná, pak jestliže není žaloba odpovídajícím způsobem upravena, je na soudu žalobu na přiznání navržené formy morálního zadostiučinění zamítnout. Soud při úvaze o přiměřenosti navrhované morální satisfakce musí především vyjít jak z celkové povahy, tak i z jednotlivých okolností konkrétního případu (musí přihlídnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i šíři ohlasu vzniklé nemajetkové újmy pro postavení a uplatnění postižené fyzické osoby ve společnosti apod.).

V souzené věci porovnáním obsahu přípisu žalovaného ze dne 11. května 1999 adresovaného žalobkyni se zněním požadované omluvy, je zcela bez jakékoliv pochybnosti patrná pojmová i obsahová diference. Již z tohoto důvodu proto nebylo možno žalobě vyhovět, když žalovanému bylo uloženo omluvit se za výrok, o němž nebylo prokázáno, že by jej skutečně také takto vůči žalobkyni užil.

Protože vzhledem k popsaným skutečnostem nelze dovoláním napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze pokládat v uvedeném výroku za správný (§ 243b odst. 2 o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) jej proto v této části, včetně souvisejícího výroku o nákladech řízení, zrušil a vrátil mu věc v uvedeném rozsahu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o.s.ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.).

Odvolací soud (soud prvního stupně) je vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243d odst. 1 věta první o.s.ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona).

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 věta druhá o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 30. listopadu 2006